

Άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτης: Πνευματικός ευεργέτης των Ελλήνων

Ο Άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτης (1749-1809)

Του Γιώργου Ν. Παπαθανασόπουλου

Ο Άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτης (1749-1809), κατά τον ιστορικό μας Κωνσταντίνο Σάθα, «κατατάσσεται πρεπόντως μεταξύ των λογιωτέρων του καιρού του, πάντων υπέρτερος κατά την φιλοπονίαν ο χαλκέντερος αναδειχθείς, τα δε πολυάριθμα αυτού συγγράμματα ουκ ολίγον συνετέλεσαν εις κραταίωσιν της Ορθοδοξίας, ωφελείας ανυπολογίστου του ημετέρου έθνους πρόξενα γενόμενα» (Κων. Σάθα «Βιογραφίαι των εν τοις γράμμασι διαλαμψάντων Ελλήνων (1453-1821), Εν Αθήναις, 1868, Εκδ. Ι. Χιωτέλλη, σελ. 626).

Η προσφορά του στο Έθνος, μαζί με τον Μακάριο τον Νοταρά και τους άλλους ταπεινούς λογίους μοναχούς, τους επιλεγόμενους Κολλυβάδες, είναι ανεκτίμητη. Την ώρα που οι περισσότεροι Έλληνες λόγιοι ασχολούνταν σχεδόν αποκλειστικά με τους αρχαίους Έλληνες συγγραφείς, εκείνοι ασχολήθηκαν με την πνευματική και πατερική Παράδοση των Ορθοδόξων Ελλήνων.

Όπως γράφει ο Σάθας ο Άγιος Μακάριος ο Νοταράς παρέδωσε προς επιθεώρηση στον Άγιο Νικόδημο την «Φιλοκαλία», ήτοι κείμενα πατέρων της Εκκλησίας ησυχαστικής παράδοσης, που γράφτηκαν από τον τέταρτο έως τον 15ο αιώνα.

Εκείνος συνέθεσε το προοίμιο και συνοπτικά τους βίους των σε αυτήν περιεχομένων συγγραφέων. Μεταξύ αυτών οι Άγιοι Αντώνιος ο Μέγας, Θεόδωρος Στουδίτης, Εφραίμ ο Σύρος, Συμεών ο Νέος

Θεολόγος, Νικήτας Στηθάτος και Γρηγόριος ο Σιναΐτης. Το έργο εκδόθηκε το 1782 και έκτοτε ωφελεί πνευματικά όσους το μελετούν.

Άλλο, παρόμοιο, σπουδαίο έργο, που ο Άγιος Νικόδημος ο Αγιορείτης επεξεργάστηκε και εξέδωσε, ήταν ο «Ευεργετινός», που θεωρείται η πληρέστερη συλλογή αποφθεγμάτων των Ασκητών Πατέρων της Ερήμου. Το έργο συνεγράφη από τον λόγιο μοναχό Παύλο τον 11ο αιώνα και ο Άγιος Νικόδημος το εξέδωσε το 1783 στην Βενετία.

Στα έργα του επίσης είναι η επιμέλεια και η έκδοση των έργων των Αγίων Συμεών του Νέου Θεολόγου και Γρηγορίου του Παλαμά. Τα έργα του Αγίου Νικοδήμου είναι τόσα που μόνον αυτά θα γέμιζαν την σελίδα. Όποιος ενδιαφέρεται μπορεί να δει τους τίτλους τους, στο έργο του Κων. Σάθα.

Σημειώνεται ότι έγραψε τη σημαντική και ογκωδέστατη εργασία του σε περίπου 23 χρόνια (1782 – 1805) με πρωτόγονες γραφίδες σε κακή ποιότητα χάρτου και σε δύσκολες συνθήκες, στο Άγιον Όρος.

Ο Άγιος Νικόδημος γεννήθηκε στην Νάξο και από τα παιδικά του χρόνια φάνηκε ο πόθος του να καρεί μοναχός και η εξαιρετική του επίδοση στα γράμματα στα σχολεία που πήγε, στη Νάξο και στη Σμύρνη, καθώς και στην εκμάθηση ξένων γλωσσών. Μοναχός εκάρη το 1775.

Ο Κων. Σάθας έτσι περιγράφει τον Άγιο Νικόδημο: «Ήταν ο μακάριος, τον τρόπον απλούς και ανεξίκακος, το ήθος γλυκύς και χαρίεις, ακτήμων και λίαν απερίσπαστος» (Αυτ. σελ. 625). Ήταν δε τόσης δυνατότητας η μνήμη του, ώστε είχε αποστηθίσει ολόκληρη την Αγία Γραφή και γνώριζε απέξω πλείστες μαρτυρίες και γνώμες πατέρων και θυμόταν σε ποια συγγράμματα θα τις εύρισκε.

Σημαντική προσφορά του στο υπόδουλο Έθνος ήταν το ότι συγκέντρωσε με επιμέλεια κείμενα από διάφορους συγγραφείς και συνέγραψε το «Νέον Μαρτυρολόγιον, ήτοι μαρτυρία των νεοφανών μαρτύρων των μετά την άλωσιν της Κωνσταντινουπόλεως μαρτυρησάντων». (Σημ. Έχει εκδοθεί από τον Εκδ. Οίκο «Αστήρ», Αθήνα).

Για πρώτη φορά εκδόθηκε το 1794 «δια συνδρομής Φιλοχρίστων και Φιλομαρτύρων Χριστιανών, των εν τη Δυτική Ευρώπη πραγματευομένων».

Καθ' όλη τη διάρκεια της οθωμανικής τυραννίας πλείστοι ήσαν οι Έλληνες που μαρτύρησαν, γιατί δεν δέχθηκαν να γίνουν μουσουλμάνοι, ή παρασυρθέντες με διάφορους τρόπους στο Ισλάμ μετάνιωσαν και δήλωσαν στους αλλόθρησκους τυράννους ότι ήσαν Χριστιανοί.

Η ύπαρξη, τα βασανιστήρια και ο θάνατος των μαρτύρων ήταν μια συνεχής υπόμνηση στους σκλαβωμένους Έλληνες της διαφορετικότητάς τους από τους Οσμανήδες. Αυτές οι θυσίες και το αίμα των Νεομαρτύρων διατήρησαν ζωντανή την ιδιοπροσωπία των Ελλήνων και οδήγησαν στην Επανάσταση του 1821.

Ο Άγιος Νικόδημος εξηγεί ότι για πέντε λόγους έγραψε τους βίους των επί οθωμανικής τυραννίας Νεομαρτύρων: Ο πρώτος ήταν για να ανακαινιστεί η Ορθόδοξη Πίστη των σκλαβωμένων, ο δεύτερος για να μένουν αναπολόγητοι οι αλλόπιστοι μουσουλμάνοι, ο τρίτος για να είναι αυτοί που χύσανε το αίμα τους για τον Χριστό δόξα και καύχημα της Εκκλησίας και έλεγχος και κατασχώνη στους τυράννους, ο τέταρτος για να είναι παραδείγματα υπομονής σε όλους τους Ορθοδόξους Χριστιανούς, οι οποίοι τυραννούνταν κάτω από τον βαρύ ζυγό της αιχμαλωσίας και πέμπτος για να είναι θάρρος και παρακίνηση να μην αποστούν της πίστης τους οι Χριστιανοί, αλλά να είναι έτοιμοι για το μαρτύριο και αυτοί.

Πρώτο νεομάρτυρα που αναφέρει στο πόνημά του ο Άγιος Νικόδημος είναι ο εκ Τραπεζούντας του

Πόντου Άγιος Ιωάννης ο εν Ασπροκάστρω (Σημ. Σήμερα Άκερμαν στην Ουκρανία). Μαρτύρησε το 1492.

Όταν οι Τούρκοι του έταξαν αξιώματα και πλούτη αν αλλαξοπιστούσε, εκείνος σήκωσε τα χέρια και τα μάτια στον ουρανό και είπε σε επήκοο τους: « Μη γένοιτο Κύριέ μου να σε αρνηθώ ποτέ. Εγώ χριστιανός γεννήθηκα και χριστιανός θέλω να αποθάνω».

Μετά από αιώνες, το 1821, τον λόγο του Τραπεζούντιου Ιωάννη επανέλαβε ο Αθανάσιος Διάκος. Στην αρχή και στο τέλος της τουρκοκρατίας η ίδια πίστη, ο ίδιος ηρωισμός, τα ίδια λόγια. Χωρίς διαφωτισμό φυσικά.

Το 1520, πριν από πεντακόσια χρόνια, την 1η Νοεμβρίου, μαρτύρησαν ο από την Καστοριά Οσιομάρτυρας Ιάκωβος, μαζί με δύο μαθητές του, τους Ιάκωβο διάκονο και Διονύσιο μοναχό. Ήταν πλούσιος, μοίρασε τα πλούτη του – τριακόσιες χιλιάδες γρόσια – στους πτωχούς, πήγε στο Άγιον Όρος και εκάρη μοναχός στη Μονή Δοχειαρίου.

Βγήκε από το Όρος και κήρυξε στις περιοχές της Αιτωλίας και Μετεώρων. Πλήθος χριστιανών έτρεχε σε αυτόν για να ακούσουν το κήρυγμά του, κάτι που έκανε τον αρχιερέα της Άρτας Ακάκιο να τον φθονήσει και να προδώσει το έργο του στους εξουσιαστές.

Οι Οθωμανοί δεν έχασαν την ευκαιρία. Τον φυλάκισαν και τον βασάνισαν. Μετά τα βασανιστήρια ερώτησαν τον Άγιο για τον Χριστό και τον Μωάμεθ και εκείνος τους είπε ότι ο Χριστός είναι ο τέλειος Θεός και ο τέλειος άνθρωπος και ότι ο Μωάμεθ δεν είναι προφήτης, αλλά πολέμιος του Χριστού και Θεού.

Τότε συνέχισαν τα βασανιστήρια μέχρι θανάτου και νεκρό τον κρέμασαν, μαζί με τους δύο μαθητές του.

Έλληνες λόγιοι προσέφεραν στους υπόδουλους Έλληνες τις γνώσεις τους, ο Άγιος Νικόδημος τους γνώρισε την Ορθόδοξη πνευματικότητα. Όπως γράφει ο Χρήστος Γιανναράς τροφοδότησε το υπόδουλο Γένος με θεμελιώδη κείμενα πνευματικής και πολιτισμικής αυτοσυνειδησίας.

Προσθέτει επίσης ότι οι Κολλυβάδες δεν αντέταξαν στον δυτικής προέλευσης νεωτερισμό μιαν αντίπαλη ιδεολογία, αλλά ένα λόγο υπαρκτικής αφύπνισης στις ουσιώδεις και πρωταρχικές ανάγκες του ανθρώπου, όπως τις φώτισε το ήθος και η εμπειρία των Πατέρων της εκκλησιαστικής Παράδοσης. (Χρ. Γιανναρά «Όρθοδοξία και Δύση στη Νεώτερη Ελλάδα», Εκδ. «Δόμος», Αθήνα, 2006, σελ. 188 – 189).-

12.10.2020

Πηγή: www.antibaro.gr/